

Інформаційний бюлетень з питань ЛГБТІ

ЄВРОПЕЙСЬКА
КОМІСІЯ ПРОТИ
РАСИЗМУ ТА
НЕТЕРПИМОСТІ

(ЄКРН)

СЕКРЕТАРІАТ ЄКРН

European Commission
against Racism and Intolerance

ECRI
Commission européenne
contre le racisme et l'intolérance

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Будь ласка, зверніть увагу, що цей документ є перекладом. У разі виникнення сумнівів, слід звертатися до оригінальної версії англійською й французькою мовами.

This document was translated with the support of the EU and Council of Europe regional project “Strengthening access to justice through non-judicial redress for victims of discrimination, hate speech and hate crimes in the Eastern Partnership”.

1 березня 2021 року

ІНФОРМАЦІЙНИЙ БЮЛЕТЕНЬ З ПИТАНЬ ЛГБТІ¹

Цей інформаційний бюлетень підготовлений Секретаріатом ЄКРН за активних консультацій з Робочою групою ЄКРН з питань ЛГБТІ.² Його метою є представити основні стандарти ЄКРН з питань сексуальної орієнтації, гендерної ідентичності та статевих ознак.³

Зміст

ВСТУП	4
Правова база	5
Загальні принципи	5
Кримінальне право	5
Цивільне та адміністративне право.....	5
Законодавство про спільне проживання та шлюб	5
Законодавство про юридичне визнання ґендеру та трансґендерний перехід	6
Законодавство про притулок.....	6
Збирання даних, їхнє дослідження та розробка політик	6
Збирання даних та їхнє дослідження	6
Національні стратегії та плани дій або програми.....	7
Запобігання	8
Підвищення обізнаності.....	8
Освіта.....	8
Професійне навчання	9
Захист	9
Права на належну медичну допомогу, фізичну недоторканість та тілесну автономію.....	9
Право на свободу зібрань	10
Функції державних та інших органів та установ	10
Державні установи.....	10
Парламенти, політичні партії та лідери	10
Релігійні групи.....	10
ЗМІ	10
Розслідування, притягнення до відповідальності та процесуально-правові заходи	11
Органи з питань рівності	12

ВСТУП

- Починаючи з 2013 року, тобто з початком п'ятого циклу моніторингу країн, ЄКРН бере до уваги прояви нетерпимості та дискримінації щодо представників спільноти ЛГБТІ.⁴ Такі зміни в підходах ЄКРН, як складової Ради Європи, були замовлені ухваленням 10 березня 2010 року Комітетом міністрів [Рекомендації CM/Rec\(2010\)5 державам-членам щодо заходів з боротьби проти дискримінації за ознаками сексуальної орієнтації або гендерної ідентичності](#). В своїй роботі з протидії нетерпимості та дискримінації щодо представників ЛГБТІ ЄКРН спирається на судову практику, яку розвиває Європейський суд з прав людини, надаючи тлумачення Європейської Конвенції про захист прав людини, та на рекомендації Комітету міністрів та постанови Парламентської асамблеї Ради Європи. Крім того, Комісія належним чином враховувала дотичні рекомендації, які надавав Комісар з прав людини, а також рішення Європейського комітету з соціальних прав.
- Водночас, ЄКРН не обмежується тільки зазначеними джерелами, оскільки її завдання, окрім іншого, передбачають розгляд норм та практики, які можуть призводити до дискримінації, остракізму та навіть переслідування меншин включно з ЛГБТІ, привернення до цього уваги, а також напрацювання пропозицій щодо припинення такої практики та забезпечення захисту від нетерпимості і дискримінації.
- Цей інформаційний бюлетень, в основу якого покладено рекомендації, напрацьовані ЄКРН за результатами моніторингових візитів до держав-членів, слід вважати частиною робочого процесу, а не вичерпним кінцевим документом, оскільки можливо, що ЄКРН в подальші роки доведеться протидіяти новим проблемам, породженим, зокрема, новими технологіями та іншими змінами, які вимагатимуть нових способів реагування. Ба більше, рекомендації ЄКРН не слід розглядати у відриві від відповідних стандартів Ради Європи та інших міжнародних норм.⁵
- Крім того, слід мати на увазі, що сам характер рекомендацій, їхній правовий контекст та стратегічні сфери, в яких ЄКРН їх розробляла, можуть доволі істотно різнитися в залежності від стану справ в країнах, що досліджувалися, та сегменту спільноти ЛГБТІ, якого вони стосуються.

Правова база

Загальні принципи

1. Влада має вживати належних законодавчих заходів, які стануть чітким сигналом про неприйнятність проявів нетерпимості щодо представників ЛГБТІ, тобто подавати до парламенту нові законопроекти або зміни до поточного законодавства, які забезпечать рівність та повагу до гідності представників ЛГБТІ в усіх сферах життя.⁶

Кримінальне право

2. У відповідності до Загальнополітичної рекомендації ЄКРН №7, до положень кримінального законодавства, спрямованого на боротьбу з расизмом та нетерпимістю, необхідно включати прямі норми, які забороняють зазначені дії за ознаками сексуальної орієнтації, гендерної ідентичності та статевих ознак. В зв'язку з цим кримінальне законодавство повинне передбачати ефективні, пропорційні і стримувальні санкції. Склад злочинів має передбачати публічні образи, публічні наклепи та погрози стосовно особи або групи осіб через їхню сексуальну орієнтацію або гендерну ідентичність (або статеві ознаки). Закон також має чітко встановлювати, що вчинення звичайного злочину з мотивів ЛГБТІ-фобії має бути обтяжувальною обставиною.⁷
3. Кримінальне законодавство щодо мови ворожнечі також має включати в себе заборону цього явища за ознаками сексуальної орієнтації, гендерної ідентичності та статевих ознак. При розробці таких законів або змін до них органи влади мають спиратися на Загальнополітичні рекомендації ЄКРН №№ 7 та 15.⁸

Цивільне та адміністративне право

4. Цивільно-правові та адміністративно-правові норми законодавства, спрямовані на боротьбу проти мови ворожнечі, мають включати в себе її заборону, окрім іншого, за ознаками сексуальної орієнтації, гендерної ідентичності та статевих ознак.⁹ В цій царині владі належить спиратися на Загальнополітичні рекомендації ЄКРН №№ 7 та 15.¹⁰
5. Органам влади належить запровадити в законодавстві принцип розподілу тягара доведення у випадках розгляду судами цивільної або адміністративної юрисдикції скарг на дискримінацію за ознаками сексуальної орієнтації, гендерної ідентичності та статевих ознак.¹¹

Законодавство про спільне проживання та шлюб

6. Органи влади мають забезпечувати правову базу, яка дає можливість одностатевим парам оформлювати свої стосунки з метою їх юридичного визнання і захисту без будь-якої дискримінації, для розв'язання практичних проблем, що виникають в реальному суспільному житті. Влада

повинна досліджувати, чи існують об'єктивні та розумні підстави для різних підходів в регулюванні статусу одружених пар і одностатевих пар та скасовувати всі відмінності таких підходів в разі їхньої необґрунтованості.¹²

Законодавство про юридичне визнання гендеру та трансгендерний перехід

7. Органам влади необхідно забезпечити прийняття законодавства, яке недвозначно врегульовує юридичне визнання зміни імені та визнання гендеру для трансгендерних осіб та встановлює чіткі керівні принципи щодо процедур трансгендерного переходу, спираючись на дотичні стандарти Ради Європи. Таке законодавство повинне гарантувати повноцінне юридичне визнання гендеру та передбачати відображення такої зміни, включно з гендерними маркерами, в документах особи (включаючи посвідчення особи, документи про освіту та працевлаштування) в простий, прозорий та доступний спосіб без обов'язкової вимоги проведення хірургічних операцій. Аналогічним чином, в руслі практики Європейського суду з прав людини та дотичних рішень Європейського комітету з соціальних прав, законодавство про юридичне визнання гендерного маркеру осіб, відмінного від того, в якому вони були початково зареєстровані, не може вимагати в якості передумови для юридичного визнання гендеру проведення хірургічної операції зі зміни статі, інтенсивної гормональної терапії, стерилізації, розлучення або комплексного психіатричного обстеження.¹³
8. В ході підготовки такого законодавства владі належить залучати організації, які представляють ЛГБТІ спільноту, та брати до уваги думки органів з питань рівності.¹⁴

Законодавство про притулок

9. Влада має внести до законодавства такі зміни, які відкривали б можливості для надання статусу біженця будь-якій особі, яка в країні свого походження наражається на переслідування або на загрозу переслідувань через свою сексуальну орієнтацію або гендерну ідентичність (чи статеві ознаки).¹⁵

Збирання даних, їхнє дослідження та розробка політик

Збирання даних та їхнє дослідження

10. Влада має сформувати комплексну та надійну систему збирання даних щодо проявів дискримінації або нетерпимості з якими стикаються представники спільноти ЛГБТІ, із включенням до неї відомостей про злочини, вмотивовані ненавистю до цієї спільноти. До зібраних даних необхідно включати всі конкретні вмотивовані упередженим ставленням прояви мови ворожнечі або акти насильства

щодо представників ЛГБТІ, які доводилися до відома поліції, а також дії з реагування на них з боку судових органів; ці дані мають бути відкритими для широкого загалу. В цій роботі влада може також спиратися на експертний досвід органів з питань рівності, інших організацій із захисту прав людини та відповідних ГО, а також вживати активних заходів, щоб адресувати проблему неповідомлення про факти мови ворожнечі в руслі Загальнополітичної рекомендації ЄКРН № 15.¹⁶

11. Владі належить проводити вивчення/дослідження спільноти ЛГБТІ, умов їхнього проживання, а також проявів дискримінації та нетерпимості, жертвами яких такі особи можуть стати, дотримуючись при цьому принципу конфіденційності, поінформованої згоди та добровільної самоідентифікації людини як представника конкретної групи.¹⁷

Національні стратегії та плани дій або програми

12. Разом з організаціями, що представляють ЛГБТІ спільноту, органам влади належить розробляти, ухвалювати та втілювати у життя національну стратегію та/або плани дій (або комплексні програми), націлені на забезпечення представникам ЛГБТІ можливості жити на рівних засадах з іншими. Така стратегія та/або план дій або програма для представників ЛГБТІ, яка має ухвалюватися як окрема політика, або як частина стратегії чи плану з протидії дискримінації, має передбачати завдання із захисту представників ЛГБТІ від дискримінації, мови ворожнечі та насильства, підвищення обізнаності щодо умов їхнього життя, сприяння розумінню ЛГБТІ спільноти та перетворення їхнього права на рівне ставлення на реальність в усіх сферах життя, включаючи освіту, працевлаштування та охорону здоров'я. Такі заходи мають спиратися на Рекомендацію СМ/Rec (2010) 5 Комітету міністрів Ради Європи та на інші наявні плани, а також підкріплюватися належним фінансуванням. Для забезпечення координації дій компетентних державних органів, регулярних контактів з ЛГБТІ ГО та прискореної реалізації всіх проєктів, передбачених планом дій, можливе створення міжвідомчої групи для роботи над питаннями ЛГБТІ.¹⁸
13. За потреби органи влади мають посилити заходи реагування на прояви мови ворожнечі, націлені проти ЛГБТІ спільноти, поклавши виконання завдань з розробки комплексної стратегії в цій царині на спеціальну міжвідомчу робочу групу. До складу такої групи мають увійти відповідні державні органи, органи з питань рівності та організації громадянського суспільства, включно з представниками ЛГБТІ спільноти, а також, за можливості, представники ЗМІ. В цій стратегії необхідно активно використовувати Загальнополітичну рекомендацію ЄКРН №15.¹⁹

Запобігання

Підвищення обізнаності

14. Органам влади належить, спільно з органами з питань рівності та дотичними групами громадянського суспільства, організувати масштабні просвітницькі кампанії з метою інформувати всі верстви суспільства та підвищувати їхню обізнаність щодо заборони мови ворожнечі та дискримінації представників ЛГБТІ, юридичних норм та прав, які існують в цій царині, а також процедур подання заяв та скарг щодо проявів мови ворожнечі.²⁰
15. Просвітні заходи повинні включати в себе дії, спрямовані на інформування широкого загалу про дотичні норми кримінального права. Крім того, владі належить включати до ознайомчих навчальних курсів для новоприбулих мігрантів модулі, присвячені ЛГБТІ-фобії, з метою попередження стигматизації.²¹

Освіта

16. Слід здійснити перегляд навчальних програм шкіл, вищих та професійних закладів освіти щодо включення до їхнього складу розділу з питань ЛГБТІ в ракурсі проявів нетерпимості та дискримінації, що їх яких такі особи можуть зазнавати.²²
17. Крім того, органам влади мають реалізовувати заходи, консультуючись із спільнотою ЛГБТІ спільнотою, для підтримки взаємної терпимості та поваги в освітній сфері, незалежно від сексуальної орієнтації, ґендерної ідентичності та статі. Такі заходи мають спрямовуватися проти булінгу учнів та студентів, що належать до ЛГБТІ в системі освіти, окрема увага при цьому має приділятися аналізу текстів підручників, які підвищують обізнаність з питань ЛГБТІ, та дієвій боротьбі з побудованими на ЛГБТІ-фобіях стереотипами та забобонами. Крім того, влада має забезпечувати всіх учнів та студентів необхідною інформацією, захистом та підтримкою для того, щоб їхнє життя було вільне від страхів та побоювань, незалежно від їхньої сексуальної орієнтації, ґендерної ідентичності або статевих ознак.²³ Крім того, влада повинна скасувати будь-які юридичні заборони на надання дітям інформації про гомосексуальність.²⁴²⁵
18. Органам влади слід дбати про те, щоб всі школи отримували сприяння в запровадженні правил запобігання, контролю та реагування на пов'язані з ЛГБТІ-фобією інциденти, включаючи булінг, з відображенням цих правил в керівних настановах для учнів, вчителів та батьків. Владі слід переходити від загальних заходів протидії булінгу до розробки та реалізації орієнтованих на конкретні групи модулів, присвячених протидії булінгу представників уразливих спільнот, таких як діти та молодь, що належать до ЛГБТІ. В цьому напрямку влада має спиратися на Загальнополітичну рекомендацію № 10 щодо інклюзивної освіти та

узгоджувати свою роботу з поточними та майбутніми національними планами дій для ЛГБТІ спільноти.²⁶

Професійне навчання

19. Вчителі мають навчатися навчкам реагування на прояви нетерпимості та дискримінації представників ЛГБТІ, сприяння порозумінню учнів, що належать до ЛГБТІ, в школах та позазі до них, а також інструментам запобігання булінгу. Для цього необхідно розробляти відповідні навчальні матеріали.²⁷
20. Посадові особи правоохоронних органів, прокурори та судді мають проходити належне навчання з питань мови ворожнечі щодо представників ЛГБТІ та злочинів, пов'язаних з ЛГБТІ-фобією. Партнерами по співпраці в ході такого навчання мають бути органи з питань рівності та ЛГБТІ спільнота. Крім того, має проводитися аналіз наслідків з метою оцінити результативність зазначених навчальних заходів з подальшим їхнім коригуванням в разі необхідності.²⁸
21. Цільовою аудиторією належного навчання юридичним та іншим стандартам протидії зумовленій ЛГБТІ-фобією мові ворожнечі мають бути також представники ЗМІ.²⁹
22. Програми навчання з питань ЛГБТІ за місцем роботи слід розробити для всіх інших дотичних фахівців (включно з медичними працівниками).³⁰

Захист

Права на належну медичну допомогу, фізичну недоторканість та тілесну автономію

23. Деякі представники ЛГБТІ спільноти можуть мати специфічні медичні потреби, як-от, доступ до гормональної терапії та операції пов'язаних з трансгендерним переходом, так само як і специфічні права, як-от, право на юридичне визнання ґендеру та право на фізичну та тілесну автономію, відмова в реалізації яких може становити дискримінацію.
24. Органам влади слід дбати про те, щоб трансгендерні особи мали доступ до операцій пов'язаних з трансгендерним переходом, а також про те, щоб їхня вартість відшкодовувалась системами медичного страхування.³¹
25. Права інтерсексуальних дітей на фізичну недоторканість та тілесну автономію потребує реального захисту. Не викликані медичними показниками хірургічні операції з «нормалізації» статі та інші подібні види лікування мають бути забороненими, доки дитина не набуде здатності брати участь в прийнятті відповідного рішення на основі права на самовизначення і принципу вільної та поінформованої згоди. Якщо це ще не забезпечено, владі слід невідкладно прийняти законодавство, яке забороняло би хірургічне та інше лікування інтерсексуальних осіб без

необхідних медичних показників до цього. Крім того, їй належить запровадити доступні за вартістю послуги з надання порад і допомоги інтерсексуальним особам та їхнім батькам.³²

Право на свободу зібрань

26. У відповідності до практики Європейського суду з прав людини, владі слід дбати про те, щоб спільноті ЛГБТІ спільноті, а також їхнім активістам та союзникам було забезпечене право на свободу зібрань.³³

Функції державних та інших органів та установ

Державні установи

27. Відповідальні державні органи мають публічно виступати з заявами, які засуджують пов'язану з ЛГБТІ-фобією мову ворожнечі. Крім того, влада має заохочувати та підтримувати контраргументи, які наводять відомі суспільству діячі у відповідь на спрямовану проти ЛГБТІ спільноти мову ворожнечі. Їй належить заохочувати негайне реагування з боку публічних діячів, яке має водночас сприяти зміцненню тих цінностей, проти яких спрямована загроза мови ворожнечі.³⁴

Парламенти, політичні партії та лідери

28. Парламентам всіх рівнів належить мати кодекс(и) поведінки/етики, які забороняють побудовані на ЛГБТІ-фобії дискурси та образи і передбачають покарання за такі дії.³⁵
29. Всім політичним партіям та політичним лідерам всіх спрямувань належить зайняти тверду позицію засудження побудованого на нетерпимості дискурсу проти ЛГБТІ спільноти, вимагати від своїх членів та представників утримуватися від негативних коментарів, спрямованих на осіб або групи осіб через їхню сексуальну орієнтацію, ґендерну ідентичність або статеві ознаки і, з іншого боку, долучатися до осуду будь-яких образливих висловлювань.³⁶

Релігійні групи

30. Владі слід обговорювати з керівництвом релігійних організацій шляхи, за допомогою яких ці організації можуть використовувати свої моральні позиції для запобігання проявам мови ворожнечі проти ЛГБТІ спільноти та боротьби з ними (а також дбати про те, щоб їхні представники ставилися до тих, хто має інші погляди, з повагою та утримувались від зневажливих висловлювань).³⁷

ЗМІ

31. Зберігаючи повагу до принципу незалежності ЗМІ, влада має створити ефективні регуляторні органи, здатні відстежувати випадки побудованої на ЛГБТІ-фобії мови ворожнечі в друкованих ЗМІ, аудіо та аудіовізуальних ЗМІ, так само як і в інтернет-засобах. Влада має надавати органам

регулювання ЗМІ можливість виносити попередження або вимагати вибачень у випадках проявів мови ворожнечі пов'язаної з ЛГБТІ-фобією та порушень відповідних професійних журналістських стандартів і етики. Органам влади належить сформувати систему обміну інформацією, за допомогою якої регулятори медійних послуг отримували б від прокуратури та судів відомості про справи, які були ними порушені, і таким чином мали кращі можливості для вдосконалення та оптимізації своєї роботи з моніторингу ЗМІ.³⁸

32. Органам влади необхідно переглядати свої угоди зі ЗМІ та розривати або не продовжувати їх в разі, коли стає відомо про залучення таких ЗМІ до мови ворожнечі побудованої на ЛГБТІ-фобії, а також дбати про те, щоб майбутні угоди містили положення, які передбачають розірвання угоди в разі використання засобом мови ворожнечі.³⁹
33. Необхідно здійснити оцінку минулих медійних ініціатив для запобігання мові ворожнечі в майбутньому, а також для подальшої розбудови вже докладених зусиль та поширення кращих зразків практики.⁴⁰

Розслідування, притягнення до відповідальності та процесуально-правові заходи

34. Випадки проявів мови ворожнечі проти ЛГБТІ мають ретельно розслідуватися, і за необхідності винні мають бути притягнуті до відповідальності.⁴¹
35. У випадках насильницьких дій проти представників ЛГБТІ влада має дбати про те, щоб невід'ємною частиною розслідування від самого його початку було врахування можливого мотиву упередження, зокрема шляхом надання чітких вказівок поліції, а також врахування такого можливого мотиву від самого початку судового провадження. Поліція мусить наполегливо розслідувати всі випадки насильницьких дій щодо представників ЛГБТІ, зокрема повністю беручи до уваги будь-які побудовані на ЛГБТІ-фобії мотиви вчинення звичайних злочинів. Прокуратурі слід дбати про те, щоб у всіх випадках насильницьких дій проти осіб ЛГБТІ проводилося розслідування, особливо тоді, коли певні факти вказують на можливість застосування норм кримінального законодавства про обтяжувальні обставини. Поліція та прокуратура, крім того, мають ухвалити обов'язкові для виконання інструкції щодо фіксації та розслідування таких злочинів.⁴²
36. Державні органи (такі як поліція та прокуратура) мають створювати спеціалізовані підрозділи для роботи з інцидентами, пов'язаними з расизмом та ЛГБТІ-фобією. При формуванні таких підрозділів в поліції державним органам слід звертатися за експертними порадами до органів з питань рівності, дотичних ГО та міжнародних організацій.⁴³

37. Державним органам мають здійснювати кроки для того, щоб заохочувати потерпілих та свідків пов'язаних з ЛГБТІ-фобією інцидентів повідомляти про них. Для того, щоб вирішити питання відмови від звернень до поліції, владі належить вжити заходів з побудови довіри та сприяти співпраці між поліцією і ЛГБТІ спільнотою. Всі посадові особи поліції мають отримати чіткі вказівки про те, що за подання заяв про насильницькі дії на основі ЛГБТІ-фобії не стягується платня; про це слід повідомити і потерпілих. Державним органам слід заохочувати розширення діалогу між представниками ЛГБТІ спільноти та поліцією для сприяння зверненням з приводу насильства, пов'язаного з ЛГБТІ-фобією. Цей діалог з групами ЛГБТІ громадянського суспільства має бути налаштований таким чином, щоб поліції було відомо про кожний випадок прояву мови ворожнечі. Така співпраця може також передбачати створення посад офіцерів зв'язку або контактних осіб для ЛГБТІ, відповідальних за відстеження пов'язаних з ЛГБТІ-фобією інцидентів в кожному поліцейському відділку та прокуратурі. Офіцери зв'язку або контактні особи мають діяти спільно як одна мережа, підтримуючи якісну комунікацію між контактними особами поліції та прокуратури.⁴⁴
38. Органи влади мають створити незалежну службу з розгляду скарг на дії поліції, завданням якої буде розслідувати, окрім іншого, звинувачення в скоєнні посадовими особами правоохоронних органів актів пов'язаного з ЛГБТІ-фобією насильства та жорстокого поведження.⁴⁵ Владі слід дбати і про те, щоб поняття «захисту громадської моралі» не використовувалося для виправдання підбурювання до ненависти щодо ЛГБТІ спільноти або навмисного його ігнорування.⁴⁶

Органи з питань рівності

39. Згідно із закликом, який міститься в [Загальнополітичній рекомендації ЄКРН №2 \(із змінами\)⁴⁷ про органи з питань рівності для боротьби з расизмом та нетерпимістю на національному рівні](#), мандат органів з питань рівності (незалежні органи з протидії дискримінації) має охоплювати дискримінацію за ознаками сексуальної орієнтації, гендерної ідентичності та статевих ознак.⁴⁸ В цьому контексті також буде актуальною [Загальнополітична рекомендація ЄКРН №7 \(із змінами\) про національне законодавство щодо боротьби з расизмом та расовою дискримінацією⁴⁹](#).

¹ Див. визначення термінів у виданні [Комісар Ради Європи з прав людини 2011](#).

² Робоча група ЄКРН з питань ЛГБТІ була створена в липні 2020 року з метою підготовки ґрунту для розробки майбутньої загальнополітичної рекомендації у відповідності до Дорожньої карти ЄКРН на подальші роки. Станом на 4 грудня 2020 року до складу робочої групи входять наступні особи: Майкл ФАРРЕЛЬ (член ЄКРН від Ірландії), Доменіка ПІДЕЙ БІДУ (членкиня ЄКРН від Нідерландів), Марін ГУРІН (член ЄКРН від Республіки Молдова), Кристіан ЮРА (член ЄКРН від Румунії), Неза КОГОВСЕК САЛАМОН (членкиня ЄКРН від Словенії), Марія Данієлла МАРОУДА (членкиня ЄКРН від Греції), Елена МІХАЙЛОВА СТРАТИЛАТІ (членкиня ЄКРН від Північної Македонії), Кристіана ПАРДАЛОС (членкиня ЄКРН від Сан-Марино) та Аслак СИЗЕ (член ЄКРН від Норвегії).

³ Як відображено в рекомендаціях, що містяться в звітах ЄКРН по країнах-членах в рамках п'ятого та шостого раундів моніторингу.

⁴ ЄКРН розпочала розглядати прояви дискримінації та нетерпимості по відношенню до представників ЛГБТІ в ході п'ятого раунду свого моніторингу країн (2013-2018), а по відношенню до інтерсексуальних осіб - в ході шостого раунду моніторингу. Див. також [Sexual orientation, gender identity and sex characteristics \(coe.int\)](https://rm.coe.int/sexual-orientation-gender-identity-and-sex-characteristics-coe-int) ([Сексуальна орієнтація, гендерна ідентичність та статеві ознаки](https://rm.coe.int/sexual-orientation-gender-identity-and-sex-characteristics-coe-int)).

⁵ В своїй дорожній карті, опублікованій у вересні 2019 року в зв'язку із своєю 25-ою річницею, ЄКРН висловлює намір розпочати роботу над новою Загальнополітичною рекомендацією з боротьби проти нетерпимості та дискримінації щодо представників ЛГБТІ (§ 8, див. на: <https://rm.coe.int/ecri-roadmap-final-version-168097e13d>).

⁶ Збірка пов'язаних із спільнотою ЛГБТІ рекомендацій ЄКРН на основі звітів по країнах (п'ятий раунд моніторингу): <https://rm.coe.int/5th-cycle-ecri-recommendations-on-lgbt-issues/16809e7b66>, §§ 176-180.

⁷ Збірка пов'язаних із спільнотою ЛГБТІ рекомендацій ЄКРН на основі звітів по країнах (п'ятий раунд моніторингу): <https://rm.coe.int/5th-cycle-ecri-recommendations-on-lgbt-issues/16809e7b66>, §§ 1-25; 190-197.

⁸ Там само, §§ 82-89.

⁹ Там само, §§ 26-33; 181-189.

¹⁰ Там само, §§ 82-89.

¹¹ Там само, § 154.

¹² Там само, §§ 222-232.

¹³ Там само, §§ 198-220; Звіт ЄКРН за результатами 5 раунду моніторингу Сербії, §100; Звіт ЄКРН за результатами 6 раунду моніторингу Чеської Республіки, §14. Див. в цьому зв'язку, Європейський суд з прав людини (ЄСПЛ) (2020), [Gender Identity issues, fact sheet](https://rm.coe.int/gender-identity-issues-fact-sheet) (Інформаційний бюлетень з питань гендерної ідентичності; ЄСПЛ, [A. P., Garçon and Nicot v. France](https://rm.coe.int/garçon-and-nicot-v-france) (Справа А.П., Гарсон та Ніко проти Франції) заяви №№ 79885/12, 52471/13 та 52596/13, Рішення (6.4.2017); Європейський комітет з соціальних прав 2018: [Transgender Europe and ILGA-Europe v. the Czech Republic](https://rm.coe.int/transgender-europe-and-ilga-europe-v-the-czech-republic) (Трансгендер Європ та ІЛГА-Європ проти Чеської республіки) § 89 та Резолюція Комітету Міністрів Ради Європи [CM/ResChS\(2018\)9](https://rm.coe.int/cm/resch20189).

¹⁴ Збірка пов'язаних із спільнотою ЛГБТІ рекомендацій ЄКРН на основі звітів по країнах (п'ятий раунд моніторингу): <https://rm.coe.int/5th-cycle-ecri-recommendations-on-lgbt-issues/16809e7b66>, § 206.

¹⁵ Там само, § 221.

¹⁶ Там само, §§ 37-50; 101-111.

¹⁷ Там само, §§ 155-175.

¹⁸ Там само, §§ 237-260.

¹⁹ Там само, §§ 155-175.

²⁰ Там само, §§ 51-55.

²¹ Там само, §§ 150-152.

²² Там само, §§ 56; 268-282; 265-267.

²³ Там само, §§ 56; 268-282; 265-267.

²⁴ Там само, § 180. Див. в цьому зв'язку, Європейський суд з прав людини (2017), [Bayev and others v. Russia](https://rm.coe.int/bayev-and-others-v-russia) (application nos.67667/09, 44092/12 and 56717/12) (Баєв та інші проти Росії (заяви №№ 67667/09, 44092/12 та 56717/12, Рішення.

²⁵ Відповідно до рішення Європейського суду з прав людини в справі Баєв та інші проти Росії.

²⁶ Звіт ЄКРН за результатами 6-го раунду по Швейцарії, §13; Звіт ЄКРН за результатами 6-го раунду по Бельгії, §19; Звіт ЄКРН за результатами 6-го раунду по Албанії, §11.

²⁷ Збірка пов'язаних із спільнотою ЛГБТІ рекомендацій ЄКРН на основі звітів по країнах (п'ятий раунд моніторингу): <https://rm.coe.int/5th-cycle-ecri-recommendations-on-lgbt-issues/16809e7b66>, §§ 269, 281-282.

²⁸ Там само, §§ 94-100.

²⁹ Там само, § 277.

³⁰ Там само, § 277.

³¹ Там само, §§ 261-264.

³² Звіт ЄКРН за результатами 6-го раунду по Швейцарії, §112; Звіт ЄКРН за результатами 6-го раунду по Австрії, §101; Звіт ЄКРН за результатами 6-го раунду по Німеччині, §109.

³³ Збірка пов'язаних із спільнотою ЛГБТІ рекомендацій ЄКРН на основі звітів по країнах (п'ятий раунд моніторингу): <https://rm.coe.int/5th-cycle-ecri-recommendations-on-lgbt-issues/16809e7b66>, § 285. Див. також в цьому зв'язку: Європейський суд з прав людини (2010), [Alekseyev v. Russia \(application nos. 4916/07, 25924/08 and 14599/09\)](#) (Алексєєв проти Росії (заяви №№ 4916/07, 25924/08 та 14599/09).

³⁴ Збірка пов'язаних із спільнотою ЛГБТІ рекомендацій ЄКРН на основі звітів по країнах (п'ятий раунд моніторингу): <https://rm.coe.int/5th-cycle-ecri-recommendations-on-lgbt-issues/16809e7b66>, §§ 74-78; 57-58.

³⁵ Там само, §§ 59-62.

³⁶ Там само, §§ 63-67.

³⁷ Там само, §§ 79-81.

³⁸ Там само, §§ 68-73.

³⁹ Там само, §§ 68-73.

⁴⁰ Там само, §§ 68-73.

⁴¹ Там само, §§ 90-93.

⁴² Там само, §§ 114-136.

⁴³ Там само, §§ 94-100; §§ 137-146.

⁴⁴ Там само, §§ 94-100; §§ 137-146.

⁴⁵ Там само, §§ 147-148.

⁴⁶ Там само, §§ 90-93.

⁴⁷ Ухвалено в 1997 році, зміни внесені в 2017 році, див. пункт 4b Рекомендацій.

⁴⁸ Збірка пов'язаних із ЛГБТІ спільнотою рекомендацій ЄКРН на основі звітів по країнах (п'ятий раунд моніторингу): <https://rm.coe.int/5th-cycle-ecri-recommendations-on-lgbt-issues/16809e7b66>, §§ 34-36; 233-236.

⁴⁹ Ухвалено в 2002 році, зміни внесені в 2017 році.

Photo: Angyalosi Beata/ Shutterstock.com